

Branislav Fábry: Bagatelizovanie škandálu s kajúcnikmi

- CZ24 News | 17. června 2021

SLOVENSKO: Na Slovensku v súčasnosti zažívame veľký škandál s podozreniami o porušovaní princípov právneho štátu orgánmi činnými v trestnom konaní (OČTK). Existuje vážna hrozba, že sa vytvorila organizovaná skupina, ktorá manipulovala a koordinovala tzv. kajúcnikov proti obvineným v spoločensky závažných kauzách. Ide o taký vážny škandál, že práve od jeho vyriešenia závisí, či bude na Slovensku možné obnoviť niektoré princípy právneho štátu. Napriek nevyváženej komunikácii mainstreamových médií o tomto probléme sa zneužívanie trestného práva stalo aj príčinou znepokojenia verejnosti, a preto treba zabrániť zametaniu problému pod koberec a začať všetko vyšetrovať verejne a transparentne.

Rozviazané ruky a očista justície?

Keďže sa škandál so zneužívaním kajúcnikov rozrastá, obhajcovia súčasných praktík v trestnom práve prešli do protiofenzívy. Začali šíriť tvrdenie, že niekomu tu vadí, keď majú OČTK „rozviazané ruky“ a že kritika porušovania princípov právneho štátu je vlastne komplotom tých, ktorí si neželajú očistu justície. Preto vraj rozvinuli kampaň na diskreditáciu bojovníkov za túto očistu. Pochopiteľne, existujú ľudia, ktorým by subjektívne vyhovovalo, ak by sa niektoré trestné konania zastavili, lenže súčasné porušovanie princípov právneho štátu už niekoľko mesiacov **kritizujú stovky právnikov**, ktorí vystúpili aj verejne a spísali niekoľko petícií proti tomuto javu, napr. [tu](#). Išlo o predstaviteľov rôznych právnických profesií a pri väčšine z nich neexistujú ani len indície, že by mohli mať záujem na nejakom marení očisty justície alebo „rozviazaných rúk“ pre vyšetrovateľov. Keďže však

problematike právneho štátu rozumejú, včas si uvedomili riziká, spojené so zneužívaním trestného práva a upozornili na to ešte pred spomínanou správou SIS.

Téza o komplete proti očiste justície je veľmi nebezpečná i preto, lebo likvidácia princípov právneho štátu sa deje **vždy pod zástavou spravodlivosti** a tí, ktorí aj v minulosti totalitné praktiky odsudzovali, boli osočovaní ako nepriatelia očisty v spoločnosti. Napr. nacisti v Nemecku organizovali čistky v justícii v mene „obnovy práva“ (Rechtserneuerung). Mnohí Nemci sa tejto „očisty“ zúčastňovali z úprimného presvedčenia, verili v nápravu korupcie z obdobia Weimarskej republiky, a preto nepostrehli, čo sa naozaj deje. Podobne v 50-tych rokoch hovorili komunisti o zľudovení súdnictva a nastolení triednej spravodlivosti, pričom toto ich úsilie pozitívne vnímalo mnoho ľudí, ktorí len postupne precitali. Samozrejme, že porušovanie princípov právneho štátu v súčasnosti ešte nedosahuje excesy z 50-tych rokov, ak sa však nezastaví včas, má potenciál prepuknúť do niečoho obdobného.

Koordinácia kajúcnikov proti Lučanskému?

Znepokojivé je aj to, že jednou z tém, na ktorú médiá zabudli, je podozrenie z koordinácie a manipulácie výpovedí kajúcnikov proti konkrétnym ľuďom, ktorí na podmienky vo väzbe doplatili. Jedným z nich bol generál M. Lučanský. V uniknutej správe SIS sa výslovne hovorí o koordinácii kajúcnikov pri štyroch akciách, vrátane **akcie Judáš**, kvôli ktorej putoval do väzby aj tento bývalý policajný prezident. Tajná služba podľa uniknutej správy tvrdí, že má dôkazy o zneužívaní kajúcnikov, ktoré sú použiteľné v trestnom konaní. SIS síce dôkazy drží v režime utajenia, avšak treba sa verejne spýtať, či existujú dôkazy o koordinácii kajúcnikov práve proti M. Lučanskému. Treba sa pýtať i na ďalšie veci: ovplyvnila azda koordinácia kajúcnikov a ich zmanipulované výpovede psychický stav M. Lučanského, resp. okolnosti jeho smrti vo väzbe? Existovala snaha urobiť s M. Lučanským „obchod“, pri ktorom by vymenil udania iných ľudí za nízky trest?

Na problém koordinácie výpovedí kajúcnikov zo strany OČTK nereagovala ani **komisia ministerky M. Kolíkovej**, ktorú zriadila pre vyšetrovanie okolností úmrtia M. Lučanského. Je zrejmé, že informácie o koordinácii kajúcnikov v kauze Judáš získala SIS ešte v čase, keď Kolíkovej komisia pracovala, tá sa však s nimi zjavne neoboznámila. Samozrejme, komisia mala od samotného začiatku problém s dôveryhodnosťou, veď celé jej zloženie a štatút určovala ministerka, ktorá mohla mať na určitom vyznení správy záujem. Neprekvapuje, že väčšinu členov tvorili osoby z orgánov výkonnej moci, ktoré boli pod kontrolou vládnej koalície, dokonca aj traja Kolíkovej priami podriadení z ministerstva spravodlivosti. Najväčším problémom však bolo to, ako ministerka odignorovala príbuzných zosnulého a ich právneho zástupcu pri kreovaní komisie. Cieľ bol jasný: nesúhlas právneho zástupcu pozostalých mohol mať pre výsledok správy veľkú váhu. Na rozdiel od zástupcov opozície, ktorí tam mali vytvárať ilúziu objektivity, avšak ich nesúhlas sa dal ľahko interpretovať ako politicky motivovaný. Pre porovnanie si skúsme predstaviť, čo by sa dialo, keby sa objavil podobný prístup voči právnym zástupcom príbuzných v prípade vraždy J. Kuciaka a M. Kušnírovej, napr. voči D. Lipšicovi.

Kampaň za „očistu“ v médiách

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že čím viac sa téma zneužívania kajúcnikov diskutuje, tým viac rastie snaha tento škandál zametať pod koberec. Apologéti kritizovaných postupov sa snažia aktívne vystupovať v médiách, aby vytvorili dojem, že sa nič vážne nedeje. Použili už aj svoju mediálne najsilnejšiu zbraň, **prezidentku Z. Čaputovú**. Nebudem analyzovať jej [vystúpenie v RTVS z 13. júna](#) ako celok, ale za nebezpečnú považujem jej snahu bagatelizovať to, čo sa deje v rámci OČTK. Vo svojom vystúpení ostentatívne podporila súčasnú „očistu“ justície, povedala, že sa nerozlišuje rovina faktov a rovina interpretácií a kritizovala mieru „trúfalosti“, s akou sa budujú rôzne interpretácie.

Všetku kritiku pritom odbila frázou: „... *jediné čo k tomu treba povedať, je, že ak sa takéto niečo udialo, tak to treba vyšetriť.*“ Pritom obišla zásadnú otázku, či sa zneužívanie kajúcnikov dá vyšetriť v rámci súčasnej štruktúry OČTK. Existuje podozrenie, že práve ľudia zo špecializovaných orgánov, ktorí získali monopol pre vyšetrovanie organizovanej kriminality, si vytvorili vlastnú organizovanú skupinu. Toto podozrenie sa veľmi posilnilo po perzekúcii tých, ktorí na problém poukázali (Zurian, Kálavský). Žiaľ, v prípade prezidentky možno sledovať trvalú snahu o marginalizáciu škandálov, spojených so zneužívaním trestného práva. V tomto duchu sa niesol už jej novoročný príhovor dva dni po smrti generála M. Lučanského. Hoci táto udalosť otriasla Slovenskom, Z. Čaputová ju nielen že vôbec nespomenula, ale podporila M. Kolíkovú chválospevom na oblasť spravodlivosti (písal som [tu](#)).

Kriticky treba vnímať aj **mediálnu prezentáciu D. Lipšica**. Tradične nevyvážený bol [rozhovor v Denníku N pre M. Tódovú](#), v ktorom šíril politickú tézu, že „*pokiaľ ideme stále vyššie a vyššie... tak tie protitlaky na nás sa budú zosilňovať...*“. D. Lipšic však získal dokonca aj to privilégium, že sa stal prvým mužom v exkluzívne ženskej diskusnej relácii „[Silná zostava](#)“ v RTVS. Veľmi problematickým bolo i jeho [sólové vystúpenie v TA3 zo 6. júna](#), pri ktorom sa vyjadroval tak, ako by sa prokurátor vôbec nemal. Vyjadril sa, že informácie spravodajského charakteru „*nie sú nijako dôkazne podložené*“. Nebudem rozoberať dôkazy, ktoré predložil R. Fico, ale aj SIS vo svojej uniknutej správe tvrdila, že má dôkazy, použiteľné v trestnom konaní. Na odhalenie dôkazov by možno stačilo zmeniť režim utajenia a zbaviť niektorých príslušníkov mlčanlivosti. Neprimerané však bolo tvrdenie D. Lipšica o hlavnom pojednávaní: „*Je dôležité, aby tam prišli médiá na to hlavné pojednávanie. Ak budú chcieť, nech prídu na hlavné pojednávanie aj politici, ktorí spochybňujú vedené trestné stíhania, aby sa mohli oboznámiť na verejnom pojednávaní s dôkaznou situáciou.*“ Problém však spočíva v tom, že pokiaľ prišlo k manipulácii a koordinácii svedkov v predošlých štádiách trestného konania, tak môžu do seba dôkazy presvedčivo zapadať aj na hlavnom pojednávaní. Presne ako v 50-tych rokoch 20. storočia, keď bolo hlavné pojednávanie taktiež verejné a prenášalo sa aj rozhlasom. Len málokto však vedel, čo sa dialo predtým.

Na celej mediálnej prezentácii je veľmi nebezpečná jednostranná **preferencia médií pre určitú verziu** v trestnom konaní. So znepokojením treba sledovať široký priestor pre špeciálneho prokurátora v mainstreamových médiách, zatiaľ čo osoby v kolúznej väzbe majú len veľmi obmedzenú možnosť prezentovať svoj názor. V súčasnosti pritom mediálna percepcia trestných konaní zohráva dôležitú úlohu. Samozrejme, v teórii trestného práva by nemala hrať žiadnu úlohu, to však nereflektuje realitu 21. storočia. V západnej Európe sa často diskutuje, že médiá dokážu ovplyvniť nielen verejnosť, ale aj priamo OČTK ([písal som o tom ešte minulý rok](#)). Osobne nemôžem posúdiť dôkaznú situáciu jednotlivých káuz, napr. kauzu D. Kováčika, a nemám ani prístup do spisu, ale nemožno si nevšimnúť, ako D. Lipšic vo svojom sólovom vystúpení v TA3 šíril tézu o silných dôkazoch voči nemu. Tu by sa mali médiá správať zodpovednejšie a uvedomiť si, ako sú osoby vo väzbe mediálne zraniteľné – dlhá kolúzna väzba im znemožňuje reagovať vlastnými videami či statusmi na Facebooku. Preto keď dajú priestor špeciálnemu prokurátorovi, aby v sólo diskusii hovoril o silných dôkazoch proti osobe vo väzbe, mal by aspoň moderátor reagovať inak.

Potreba verejného vyšetrenia

Na prípadnej koordinácii kajúcnikov je nebezpečné aj to, že dôkazy o tejto manipulácii nie je jednoduché získať – je to podobne zložitá ako pri klasickej korupcii. Aj tu platí, že ak vyšetrovatelia alebo prokurátori inštruujú kajúcnikov, čo majú hovoriť alebo koordinujú ich výpovede za účelom manipulácie, **nerobia to verejne**, ale v úzkom okruhu osôb, najlepšie medzi štyrmi očami. Nechcem tu podrobne rozoberať problém korupcie ako taký, avšak aj pri „obchodovaní“ s výškou trestu výmenou za krivé svedectvo sú splnené niektoré znaky korupcie. Podozrenia z koordinácie výpovedí kajúcnikov sú však oveľa vážnejšie než klasická korupcia. Príslušný vyšetrovateľ alebo prokurátor

môže takto získať obrovskú moc voči iným osobám, zvlášť voči iným osobám v orgánoch verejnej moci a tým získať postavenie, ktoré mu ústava nepriznáva. Dovedené do dôsledkov to môže spôsobiť až **zmenu štátneho režimu**.

Zásadná otázka spočíva v tom, ako na podozrenia z koordinácie kajúcnikov reagovať. Určite nemožno zotrvať pri predstave, že sa to podarí vyšetriť obvyklými postupmi v rámci trestného práva.

Zastrašovanie ľudí, ktorí sa na problém pokúšali poukazovať, to potvrdzuje. Dnes čelíme problému, ktorý poznali už klasickí filozofi: kto bude strážiť strážcov? Na Slovensku sme si vytvorili špeciálne orgány, ktoré skoncentrovali právomoc strážiť krajinu proti organizovanému zločinu, teraz však čelia podozreniu, že organizovanú zločineckú skupinu vytvorili sami. **Ako teda postupovať?** Určite netreba opakovať chyby, ktoré sa už stali. To čo teraz potrebujeme, je verejné a transparentné vyšetrovanie všetkých podozrení, a to tak, aby sa nedali zametať pod koberec odvolávkou na utajené skutočnosti. Nemožno vylúčiť, že pri takomto postupe budú ohrozené niektoré konania proti podozrivým z korupcie a tomu treba predchádzať. Ak však príde ku konfliktu medzi záujmom o odsúdenie páchatelov korupcie a záujmom o vyšetrovanie podozrení z manipulácií v trestnom konaní, tak **prednosť musí mať verejné vyšetrovanie zneužívania trestného práva. Verejné vyšetrovanie je jediná cesta, ako zachrániť aspoň zvyšky právneho štátu na Slovensku.**

Autor: BRANISLAV FÁBRY

Zdroj: <https://noveslovo.sk>